TARINOITA RADANVARREN KYLISTÄ RAIPOSTA RAJALLE

Lukijalle

Voimaa Vainikkalasta – Sisua Simolasta hankkeen toimesta on kerätty tarinoita, muisteloita ja sattumuksia, joita eri henkilöt ovat taakse jääneiden 40-50 vuoden aikana kuulleet, nähneet ja kokeneet. Tarinat pohjautuvat kertojien omiin muistoihin tapahtumista ja paikoista. Kertomusten todenperäisyyttä ei ole sen kummemmin tarkistettu, sillä samallakin asialla voi olla monta totuutta kertojasta riippuen. Muistot ja mielikuvat voivat muuntuakin vuosien saatossa.

Tarinankeruun tarkoituksena on ollut koota pieni kyläkertomusten sarja, josta jokainen voi lainata aiheita omiin tarpeisiinsa – matkailun ja yritystoiminnan tarpeisiin, tarinoiksi tuotteisiin, kyläoppaille avuksi ja ihan vain lukijan omaksi iloksi ja nuotiolla kerrottavaksi.

Keruun toteutti matkailupalvelutuottaja Saara Merritt. Hänen kylä- ja henkilötuntemuksensa entisenä vainikkalalaisena helpotti ja monipuolisti tarinoiden keruuta ja sitä, että vain muutaman viikon aikana saatiin näinkin paljon tarinoita tallennettua.

Karttapiirrokset ovat allekirjoittaneen amatööriversioita, mutta antanevat osviittaa tekstissä olevaan numerointiin.

Osa tarinoista ja kuvista on saatu kylä- ja historiaharrastajilta, jotka ovat järjestelmällisesti koonneet tietoja kylien elämästä mm. selailemalla Etelä-Saimaan vanhoja numeroita, tallentamalla ja keräämällä valokuvia ja muuta kylistä kertovaa aineistoa. Kiitos heille.

Jos lukiessasi mieleesi tulee vielä omia muistoja, jotka haluaisit jakaa muiden kanssa, voisit ottaa yhteyttä vaikkapa kylätoimikuntiin. Aina löytyy joku, joka voi tallentaa tarinasi. Koskaan ei voi tietää, mitkä asiat kiinnostavat, täydentääkö oma kertomuksesi toisen tarinaa tai mitä vanhaa tietoa olisi vielä hyvä tallentaa.

Tarinakoosteesta on teetetty muutaman kymmen kappaleen painos. Sähköisenä se löytyy kylätoimikuntien ja Myötävirtaan ry:n kotisivuilta.

Antoisia lukuhetkiä kylätarinoiden parissa

Voimaa Vainikkalasta – Sisua Simolasta hanke 2013 - 2014

Terttu Kivinen

maaseuturahasto

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

VV&SS

Voimaa Vainikkalasta – Sisua Simolasta

Tarinoita Vainikkalasta

Arki 50-60 –luvuilla oli hyvin työntäyteistä, mutta hyvää. Suuri osa kylän asukkaista oli pienmaanviljelijöitä, navetassa oli yksi tai useampi lehmä ja hevonen, ja peltoja viljeltiin. Toisaalta taas kylässä oli paljon rautatieläisiä, kun VR toi leivän monen työläisen pöytään. Arkinen viikko rytmittyi hyvin tarkasti. Lauantai oli usein **siivous- ja leipomispäivä**. Kotosen Elvi (ent. Tanskanen) kertoi, että oli joskus kokeillut leipoa perjantaina ja siivota lauantaina. Hänen miehensä Kotosen Kalervo, Kalle, oli siihen tokaissut, että: *”Et sie vois tehä toisippäi? Ei se lauantai oo mikkää jos ei leivota.”* Kun talot olivat pieniä ja huoneita vähemmin, ehdittiin sekä siivous että leipominen tehdä samana päivänä, vaikka vedetkin piti kantaa sisälle ja ulos.

OJALAN ELÄMÄÄ, IHMISIÄ, TAPAHTUMIA JA TARINOITA

Ojalassa oli 50-luvulla **tiilitehdas (1)**, jonka perustivat Ojalan Anselmi sekä lappeenrantalainen suutari Pietilä. Tiilillä oli kova kysyntä ja tehtaalla oli paljon kyläläisiä töissä, mm. Puotilan Ritva (näyttelijä Jukka Puotilan äiti, ent. Sairanen) sekä Vainikan Veikko (soittaja-Veikko), joka tienasi tehtaalla rahat ensimmäiseen haitariinsa. Soittaja-Veikko kiersi kylän tapahtumat ja juhlat haitarinsoittajana. Veikko aina aamuisin herätteli talon väkeä huutamalla että *”Herätys, nyt ylös tehtaalle tienaamaan!”* Tiiliä kuumennettiin viikon verran, ennen kuin ne olivat valmiit. Lappeenrannan keskussairaalaan vietiin paljon tiiliä Vainikkalan tiilitehtaalta. Sairaala meni kuitenkin konkurssiin, eikä maksua tiilistä ikinä saatu. Tehtaalta lähti junarata ojan taakse, josta haettiin savea. Vaunuja piti aina jarruttaa, etteivät ne menneet liian kovaa. Lapset laskivat vaunuilla myös mäkeä vapaa-aikanaan. Junnolan Marja-Leenan isä oli polttamassa puita tehtaalla, mutta puut sattuivat olemaan liian lähellä uunin reunaa ja koko tehdas syttyi palamaan. Tehdas rakennettiin uudestaan muutamaan kertaan, mutta loppujen lopuksi se aina paloi. Tiilitehtaan paikkeilla on myös Myllyoja, jossa on ennen vanhaan sijainnut mylly. Tämän myllyn kivet ovat edelleen tallessa erään Ojalan talon pihalla.

Maijasen Augusti (2) muistetaan kylän historiassa elävästi. Hän asui Ojalassa radan varressa, Rasilan talossa. Augustista sanotaan että hän *”pöllähti ja jyrähti”*. Augusti pisti aina paremmaksi, oli asia mikä tahansa, pyhänäkin piti tehdä töitä. Kun pojat olivat kantamassa lankkuja ja tekivät sitä välillä juoksujalkaakin, Augusti ohjeisti heitä, että ”*pistäkää useampi lankku kyytiin, niin ei tartte enää juosta”.* Ennen sotia Augusti oli Kekkosella renkinä Paarmakalliolla. Hän oli perheetön, hänen kotitalonsa jäi rajan toiselle puolelle.

Ojalan ensimmäinen savu (3) on Tuhkakankaalla, Vainikan Raimon talon takana. Siinä kohdalla on nykyisin monttu, jossa oli sodan aikaan ilmatorjuntatykki. Samoille kohdille pystytettiin myöhemmin ns. Tuhkakankaan toteemi, joka merkitsi kylän ensimmäisen talon paikkaa. Montun kohdalta on vieläkin löydetty nokisia kiviä, muistona van-hasta rakennuksesta. Savutuvan viereen rakennettuun taloon jäi asumaan **Iivari Vainikka,** torvensoittaja, joka kävi Viipurin varuskunnassa torvisoittokunnassa soittamassa. Ammatiltaan Iivari oli puuseppä-maanviljelijä. Hän piti höylää navetassaan, jossa teki päreitä, ruuhia ja huonekalujakin. Pohjosen Antero muistaa olleensa Iivarin talossa pöydän alla piilossa, kun Simolan pommitukset alkoivat -44. Lattia jymisi. Nyt Iivarin poika Raimo pitää kotitaloa kesäpaikkanaan.

Sotien jälkeen kyläläiset kävelivät radan varteen Tuhkakankaan seisakkeelle Raimon talon ohitse peltoa pitkin. Joka puolella on sodan aikaisia pommikuoppia. Räjähtämättömiä ammuksiakin on löydetty. Vanhojen talojen hirret siirrettiin usein toiseen paikkaan kun niitä ei enää käytetty, joskus jopa kolme-neljäkin kertaa. Ojalan savutuvan hirret on viety Lemettilän Erkin mökille.

Ojalan ensimmäiseen savuun liittyy seuraava **tarina Keisarista Tuhkakankaalla**: Kun rautatie rakennettiin, sanoi savutuvan emäntä (Raimon isoäiti) ettei hän halua jäädä niin lähelle rataa kun eläimetkin pelkäävät moista mörköä. He rakensivat sitten toisen talon, nykyisen Raimon talon, joka oli paljon savutuvan tyyppinen. Kynnys oli korkea ja oviaukko matala, jotta piti kyykistyä sisään mennessä. Keisari Aleksanteri toinen oli tulossa siskonsa Dagmarin kanssa karhua jahtaamaan lähistölle ja talon isäntä oli odottanut heitä jo kaksi viikkoa tulevaksi. Isäntä oli määrätty hevosensa kanssa odottamaan keisaria. Muutakin työtä isännälle olisi ollut, emäntä oli hermona vaikka tupa oli uusi ja kaikki laitettu hienosti keisaria varten. Kun keisari viimeiseltään tuli, oli liput laitettu veturiin ja kuusentaimilla koristeltu paikat. Emäntä tuli vastaanottamaan keisaria, pyllisti paljaan takapuolensa hänelle ja sanoi *"Tervetuloa!".* Sen verran oli emäntä kärmeissään keisarin tulosta. Sama emäntä oli radanteon aikana keittämässä pontikkaa ja paistoi munkkia ratatyöntekijöille. Niitä palkkarahoja ei ole kuulemma vieläkään löydetty, joten ehkä jossain on sekin aarre odottamassa löytäjäänsä.

Asema ja junarata ovat aina olleet keskeisessä asemassa kylällä. Vainikkalan asemalta lähdettäessä pysäkkejä oli vähän väliä. 40-luvulla juna kävi vielä Pulsassa kääntymässä. Vainikkalan aseman jälkeen seuraava pysäkki oli **Tuhkakankaan seisake (4)**, joka oli radan Korpelan puoleisella puolella. Seisakkeella oli portti, jonka läpi piti mennä että pääsi radan toiselle puolelle. Portti on edelleen tallessa, eräässä Ojalan talossa. Haapasen Marja-Terttu (ent. Tujula) muistelee kuinka hänen ollessaan pieni he talon tytöt katsoivat talonsa kohdalta, milloin junan valot tulivat näkyviin asemalla. Kun valot alkoivat näkyä, piti juosta niin kovaa kuin jaloista pääsi noin puolen kilometrin matkan seisakkeelle, jotta ehti junan kyytiin. Paikalliset lapset muistavat hauskutelleensa junien kanssa. Lapset laittoivat lantteja radalle ja kun juna tuli ja ajoi sen yli, saatiin littanoita kolikoita. Rataa pitkin myös käveltiin paljon, kun kunnollisia teitä ei ollut.

Tuhkakankaan seisake vuonna 1955. Kuva Antero Pohjonen

Niemenjärven uimaranta (5) on aina ollut yleinen ranta, vaikka sen paikka onkin hieman muuttunut aikojen saatossa. Aikoinaan rannalla oli pellavanliotusranta. Kun pellavia kasvatettiin niin ne piti liottaa järvessä, laitettiin kivet päälle ja keppejä ympärille. Rannassa käytiin myös huuhtomassa pyykkiä, siellä uitiin ja uitettiin hevosiakin.

Niemenjärven uimakoululaisia. Kuva Antero Pohjonen

Koulun jälkeen **lapset leikkivät** naapureidensa, eli usein myös sukulaistensa, kanssa. Tytöt leikkivät paperinukeilla, pojat ammuksilla. Tujulan pojat tulivat kerran metsästä kotiin. He kertoivat isälleen löytäneensä rautapallon, jota pomputtelivat sitten kädestä toiseen. Isä, joka oli tunnettu kovasuisena ja kivakkaana miehenä, ei edes karjaissut vaan rauhallisesti otti käsikranaatin itselleen, eikä edes huutanut pojille tästä vaarallisesta löydöstä. 60-luvulla lapsia peloteltiin Mustalla Ukolla, joka asui kaivoissa ja veti lapset sinne syövereihinsä. Näin saatiin lapset pois vaarallisten kaivojen läheltä, niihin ei ollut kurkisteleminen.

Lapset tekivät itse vanerista sulkapallomailoja, joilla pelattiin. 50-60-luvulla lapset ja nuoret pitivät **Ojalassa** omia **urheilukilpailujaan (6)**, joissa pelattiin neljää maalia, korkeutta, pituutta ja juostiin kilpaa. Erilaiset pihaleikit ja kisat kuuluivatkin lasten ohjelmaan. Talvisin lapset leikkivät lumella ja kun aurat heittivät lunta tienpenkalle, niin kasaantuneisiin kinoksiin tehtiin koloja ja tunneleita. Nämä olivat vaarallisia leikkejä; jos aura olisi tullut, olisivat lapset jääneet nalkkiin lumen sisälle. Kesällä järvellä käännettiin vene ympäri ja hypittiin siitä veteen, kun laitureita ei ollut.

Kylässä pidettiin aina kesäisin uimakoulu, jonka suoritettuaan valmistui uimamaisteriksi, joten suurin osa kyläläisistä onkin maistereita. Hyppynäyte piti näyttää **Uitonpäänlammella (11)** ja myöhemmin sitten kaupungissa uimahallissa. Lammella on kuulemma yhtä syvältä vettä kallion vieressä kuin on myös paljasta kalliota maan pinnalla. Muutoin lampi onkin aika matala, paitsi kallion vieressä. Uitonpään kalliot olivat myös suosittu piknik-paikka. Talvella laskettiin mäkeä kalliota pitkin alas.

Uitonpäänlammen pannukahviretki Kuva Antero Pohjonen

SYNNYTYS TOINEN MONO JALASSA

Ennen vanhaan synnytykset tapahtuivat omin voimin kotioloissa. Synnyttämään mentiin yleensä saunaan, varsinkin talvisaikaan. Jos oma sauna ei ollut lämpimänä, saatettiin mennä myös naapuritalon saunaan, jos siellä oli valmis lämpö. Kiesin Teuvo syntyi lopputalvesta 1945, johon liittyy seuraava tarina. Hänen äitinsä asui **Niemenkylässä (7)** ja mummonsa Ojalassa Tuhkakankaalla. Kun synnytyksen aika lähestyi, äiti lähti Niemestä ilmoittamaan kotipaikalleen Ojalaan, että näin tulee kohta tapahtumaan. Talvi kun oli, matka piti taittaa suksilla. Kun äiti pääsi matkalta kotiin, oli syntymä jo niin lähellä että synnytys tapahtui lopulta toinen mono jalassa.

HERROJEN HUVILAT JA MUITA PYTINKEJÄ

Kylällä on ollut useita huviloita, joista monet ovat toimineet kesähuviloina, mutta jokunen myös vakituisessa asuinkäytössä. Niemenkylän puolella tunnetuin **huvila** oli eläinlääkäri **Petterssonilla(8)**, joka on Niemenjärven rannalla, nykyisen Aholan talon paikalla. Petterssonin huvilassa muistetaan olleen värilliset ikkunat. Petterssonit ajoivat autolla Ojalaan, jossa entisen Pajarin talon kohdalla oli autotalli heidän autoaan varten. Niemenjärven rannasta lähti laiturilta vene, jolla he menivät järven toiselle puolelle huvilalleen. Niemenkylän puolella oli myös Pitkäsen sekä kauppaneuvos Lakan huvila, jossa oli hieno säleikkö ikkunassa.

Ojalan seurojenlavalla (9) käytiin tanssimassa. Lava rakennettiin sotien jälkeen 40-luvun lopulla ja se piti purkaa pois 50-luvun alussa. Asemapäällikkö Kurimo oli joskus kysellyt ojalalaisilta, että mitenkäs se nukuttaa siellä tanssilavalla, johon isäntä vastasi että: *”Mikäs siinä, piru soittaa viulua harva se yö. Hyvin nukuttaa.”* Kylän keskellä, Lavamäellä, on ollut joskus aikoinaan myös tanssilava, josta paikkakin on saanut nimensä.

Vainikkalan Seurojenlava Ojalassa

Kuvat lainattu Vainikkalan historiikista

Tyynelän lato (10) oli Niemenkylän risteyksessä. Aikoinaan peloteltiin lapsia, että siellä kummittelee, ja sen ohi mentiin kovaa vauhtia sinne päinkään katsomatta. Ladossa oli joku hirttäytynyt, joten sinne ei saanut lapset mennä. Toinen paikka oli Harjun avonainen riihi. Näiltä kohdilta on monta kertomusta, että tiellä kulkiessa on ollut näkevinään jonkun seuraavan kävellen perässä. Vilkaistessaan uudelleen taakseen, ei seuraajasta ole ollut tietoakaan. Onpa joku sanonut nähneensä lautakasvoisen ihmisenkin seuraavan itseää

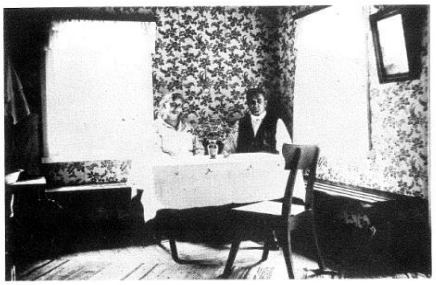

Kulmalan huvila ulkoa ja sisältä

Korpelassa sijaitsi **Kulmalan huvila** (12)

nykyisenTahvanaisen talon paikalla, jossa asui Riihelät. Sen ajan lapset muistelevat, että se oli hieno paikka pienelle ihmiselle, kuin kartano. Kaapin Mannerheim-patsas ja Suomen lippu, ja ulkona oli terassi. Myöhemmin Tahvanaisen Enska asui talossa, hän oli taiteilija. Kun häntä pyysi maalaamaan taulua, hän ei sitä tehnyt, mutta pyytämättä sitten maalasi. Hän sorvasi paljon pieniä puu-esineitä, esimerkiksi munakuppeja, joita sitten kaupitteli kylällä. Nykyisin samalla paikalla olevaa taloa koristaa hieno monivärinen katto.

ELÄMÄÄ RADAN VARRELLA

Aikoinaan radanvarsi oli täynnä ratavartijoiden mökkejä, joita oli tietyin väliajoin pitkin rataa. Alajoen varressa oli Sipiläisen vartijan mökki ehkä vielä 50-luvulla, Tuhkakankaalta vähän Rikkilään päin. **Ratavartija Lehtisen mökki (13)** oli Härmään talon ja Kuusikon talon välissä, radan varressa. Kun Lehtinen jäi eläkkeelle, hänen mökkiinsä tulivat sitten Timo ja Jenny Peltola jatkajiksi kuuden lapsensa kanssa. Vartijalla oli nautintaoikeus radanvarteen, eli omalla tontilla sai pitää lehmiä. Radanvartijat tarkastivat rataa, sillä helteiselläkin säällä rauta turposi ja meni lenkille. Jos rata ei ollut kunnossa, hän määräsi omat ratatyöntekijänsä töihin. Heillä oli säännölliset työajat, jopa tupakkatauotkin oli laskettu.

Keisarin asetuksella rakennettiin aikoinaan radan molemmin puolin aita, jolla estettiin lehmien ja muiden eläinten pääsy radalle. Tästä huolimatta lehmät pääsivät joskus radalle ja niitä kuolikin tai ne jouduttiin lopettamaan niiden jäätyä junan alle. Pohjosen Kaija muistelee Peltolan Jennyn tarinaa **radalle karanneista lampaista**. Peltoset asuivat radanvartijan mökissä siihen aikaan: *”Sillo ku mie asuin kotona, mie luin yläkerrassa läksyjä. Silloha siin ei ollu ku yks raide. Yhtäkkiä mie näin et siel juoks lampaita pitkin sitä raidetta. Mie menin herättämää alhaalta vanhemmat et nyt tuota Jennyn lampaat on ratalla. Äiti lähti sit Jennyä herättämää. Mie menin sit radalle kattomaa et mikä se tilanne on, kato ku se oli näi kalteva se radan reuna, et se nous vähä niiku ylös, ni sit jos sen aitauksen haan pisti vähä huolimattomast kiinni ni ne lampaat pääs sielt iha hyvi ali. Äiti sit päivysti toises päässä ja Jenny hätisti toises päässä ni kyl ne sit saatii takas.”* Nyt jos samanlainen juttu sattuisi, olisi lopputulos varmasti hyvin toinen.

MONTA PIKKUKYLÄÄ

Kylän eri osat, **Pien-Vainikka, Suur-Vainikka, Ojala, Niemenkylä, Hiivaniemi ja Korpela**, olivat toisistaan erillään, vaikka palvelut olivatkin Pien-Vainikalla. Sukulaiset asuivat yleensä vierekkäin; Suur-Vainikan lapset leikkivät keskenään ja Pien-Vainikan lapset keskenään, kylien välillä ei juuri paljoa liikuttu. Muiden lähikylien, kuten Simolan ja Nutikan välillä, liikuttiin silloin kun asiaa oli. Myllyssä käytiin Haikalalla Simolassa tai Suomalaisen myllyssä Melkkolassa. Välillä pysähdyttiin hevosta lepuuttamaan matkan taloissa. Vainikkalasta oli 50-luvulla vain kärripolku Rikkilän suuntaan, sitä käytettiin lähinnä talvisin. Pien- ja Suur-Vainikan raja meni suurin piirtein vanhan seurojentalon ja koulun välissä. Pien-Vainikka oli asemanpuoleinen osa, ja Suur-Vainikka Ojalan puoleinen osa. Suur-Vainikkalan kantatilana on ollut Kuusikon tila, josta kaikki muut on sitten sen jälkeen pilkottu.

KOULU JA KASVATUS

Lapset olivat paljon keskenään tai heitä otettiin mukaan talon töihin, jos olivat liian pieniä jäämään yksin. Hoitopaikkoja ei ollut, lapset kulkivat töissä mukana pellolla tai sitten otettiin piika hoitamaan lapsia päivisin. Olihan tietysti joillakin ihan palvelijoitakin. Lapset aloittivat koulunsa 7-vuotiaana, kuten nyt. Jo 60-luvulla oli **Vainikkalan kansakoulussa (14)** yhdistelmäluokkia, eli 1-2, 3-4 ja 5-6 luokkalaiset yhdessä. Lapset menivät itse kouluun, usein kuljettiin kavereiden kanssa samaa matkaa. Koulussa oli tiukka kuri. Nurkkaan pistettiin seisomaan jos joku ei totellut ja välitunnilta mentiin sisälle jonoissa.

Omat eväät piti olla ja vielä 60-luvulla lauantaisin käytiin koulussa. Maataloissa lasten piti tehdä itse eväänsä, kun vanhemmat olivat navetalla tekemässä töitä aamulla. Myöhemmin tuli maksuton kouluruokailu. Enää 60-luvulla ei tarkistettu olivatko kädet puhtaat kuten 40-luvulla; jos kynnenaluksissa oli mustaa, ne piti mennä pesemään. Samaten jos suusta pääsi tuhmuuksia, piti suu käydä pesemässä. Vanhassa kansakoulussa oli myös opettajien asunnot. Yläkerrassa oli ensimmäinen ja toinen luokka ja salakäytävät vintillä sota-aikaa varten. Pohjosen Kaija muistelee, kuinka hän ei ollut vielä rajahuolinnassa töissä kun koulu tarvitsi sijaisia. Kaijaa huvitti, kun lapset oli opetettu osaamaan ulkoläksynsä todella hyvin. Säterin Marja kun luki uskontoläksyn ulkoa, se onnistui täydellisesti, mutta kun häneltä kysyi että kuka siellä oli paimenena, ei hän olisi vastausta tiennyt. Läksyjä ei ehkä sisäistetty, vaan ne todella opeteltiin ulkoa.

Pyhäkoulussa käytiin velvollisuudesta Kuusiston Ainon opissa. Sinne oli pakko mennä, ellei ollut kipeä. **Rippikoulu** käytiin oppikoulun yhteydessä, koulupäivien jälkeen muutaman tunnin kello 17-19 välillä kerran viikossa. Muut kuin oppikoululaiset kävivät rippikoulun kaupungissa kahden viikon ajan syksyn ja keväin. Varsinaisia rippijuhlia ei varmasti pidetty kovin isoja, ainoastaan perhepiirissä. Kylällä pidettiin yhteisiä **juhannusjuhlia**, sekä Korpelan sillalla että Telkjärven uudella sillalla. Korpelassa varsinkin oli isot juhlat, porukkaa oli paljon. Vainikan Veikko soitti haitaria, kokko poltettiin ja tanssittiin. Hiivaniemen yhteisellä rannalla pidettiin myös juhannusjuhlia. Kotosen talon nykyistä paikkaa sanottiin kokkokallioksi, ilmeisesti sillä paikalla on ennen vanhaan poltettu kokkoa. Muutoin kokko poltettiin yleensä rannassa koko kylän voimin.

Vainikkalassa on ollut kaksikin **partiovartiota** 40-50 -luvuilla. Arvo Ruskovaara, Jarru, oli silloin seurakunnan nuorisotyöntekijä, hän oli samalla partiohommissa mukana. Lauritsalassa oli Lauritsalan siniveljet –niminen lippukunta. Arvon ansiosta Vainikkalaan perustettiin ensin Kettupartio, jossa oli 7-8 poikaa ja kun poikia jäi vielä yli, perustettiin Karhuvartio. Nämä olivat Lauritsalan siniveljien sivuosastoa, kunnes 50-luvulla perustettiin oma lippukuntansa Lappeen Siniset. Siinä poikien aika meni mukavasti, leireillä oltiin kesällä ja puuhailtiin yhdessä paljon.

Vainikkalaan saatiin kirjastotilat uuteen seurakuntataloon samaan aikaan kun uusi koulu valmistui. Koulura-kennuksella ja seurakuntatalolla oli yh-teiset lämmitykset ja sähköt. **Kirjaston (15)** siipi-rakennuksessa oli seurakuntasisaren, terveydenhoitajan ja talon-miehen asunnot. Pohjosen Kaija oli vuodesta 1969 asti kirjastossa töissä. Kyläläiset ja naapurikyläläisetkin kävivät lainaamassa kirjoja. Kaija muistelee, miten pojat sai hiljaiseksi kun heille sanoi että se joka jää viimeiseksi, joutuu laittamaan lehdet hyllyyn. Kuusikon Mikkokin lähti kuin viivana ovesta ulos. Kun pojat olivat yksin liikkeellä, olivat he ihan asiallisia, mutta porukassa ollessaan heitä ei meinannut saada hiljaiseksi. Satutunteja pidettiin jo silloin. Siihen aikaan rajavartijat päivystivät asemalla eikä telkkaria paljon vielä käytetty, joten Kaija mietti pitäisikö siellä olla vaikka poistettujen kirjojen varasto, vähän viihdykettä työläisille. Kirjastoon liittyy pieni tarina, kun Kaija oli töissä ja Monosen Pirkko tuli kirjastoon kukkakimppu mukanaan. Peltolan Jenny oli mielenkiintoinen persoona, hän oli katselemassa kirjoja hyllyjen luona kun Pirkko saapui. Pirkko ojensi Kaijalle kukat ja onnitteli Kaijaa suureen ääneen, kiusatakseen Jennyä. Jennyä kiinnosti mitä oikein oli tapahtunut ja oliko hänet jätetty kihlauksista paitsi vai mitä oli tapahtunut. Koiruuksia tehtiin aina kun voitiin.

JUHLIA JA SEURAELÄMÄÄ

Vapaa-aikaa vietettiin tanssilavoilla, Kemppilässä, Nutikalla ja Pulsassa. Vainikkalassakin oli oma **nuorisoseurantalo (16)** Ojalan seurojenlavan lisäksi. Varsinkin viljavarastoa rakennettaessa kylällä oli paljon työmiehiä, joten tanssittajiakin oli paljon. Pohjosen Kaija muistelee, kuinka hänelle sattui pieni möhläys seurojentalolla. ”*Jossain vaiheessa kaikki koulun juhlat pidettiin seurojentalolla, Lyytin aikaan. Joulujuhlassa piti olla näytelmä. Laineen Eero ja minä oltiin päärooolissa, muut olivat sitten leluja. Myö oltiin kaksi lasta, jotka eksyivät lelukauppaan ja lelut alkoivat tekemään tepposiaan. Mie en ollut siihen aikaan esiintynyt juuri missään eikä meitä oltu harjoitettu kovinkaan paljon. Lava oli ylhäällä ja sitten oli putous katsomoon. Lasten hento ääni ei oikein kuulunut katsomoon ja niinpä Lyydia huusi verhojen välistä koko ajan ”kovemmin kovemmin”, ja katsojat kuulivat koko näytelmästä vain Lyytin huudon eikä lasten puhetta. Olisi pitänyt harjoitella enemmin äänenkäyttöä*.”
Nuorisoseuratoiminta oli vilkasta 50-luvulla. Näytelmiä kirjoitettiin ja esitettiin omassa kylässä ja välillä naapurikylissäkin. Leinosen Kalle, kaupanpitäjä, toimi yhteen aikaan nuorisoseuran pitäjänä. Suhonen ja Lipponen kiersivät Vainikkalan seurojentalon ja lähikylien lisäksi ympäri Suomea näyttämässä elokuvia, kiertävänä elokuvana. Nuorisoseurantalo paloi joskus 50-luvulla.

Ennen sotia ja sotien jälkeenkin kylässä oli vain muutamassa paikassa puhelin. Ennen talvisotaa 1939 Vainikan Pertin (eli Pitkä-Pepen) talo Ala-Leinolla toimi **puhelinkeskuksena**. Pertti muistelee, kuinka hänet pikkupoikana lähetettiin usein hakemaan kyläläisiä puhelimeen Leinolle. Akkasen talon isäntä Yrjö oli metsätyönjohtaja ja häntä Pertti haki usein puhelimeen. Palkaksi vaivannäöstään Pertti sai sitten Yrjöltä elämänsä ensimmäiset puusukset. Parin kolmen vuoden päästä sukset jäivät liian pieniksi, mutta pyynnöistä huolimatta uusia ei kuulunut.
Keväthangilla Pertti sitten keksi keinot ja suksen kärjet ”sattuivat” katkeamaan hankeen, jolloin uudet sukset oli pakko hankkia. Sotien jälkeen puhelinvaihde siirtyi **Ylätupaan (17)** Tanskasen taloon, jossa talon tytöt olivat töissä. Kun talon tyttäret muuttivat pois, palkattiin vaihdetta hoitamaan muita kyläläisiä. Soitettuaan puhelunsa, keskus kertoi soittajalle kuinka paljon puhelu maksoi ja se maksettiin sitten talon isännälle.

KYLÄLÄISIÄ JA SATTUMUKSIA

Alatuvassa (18), radan varressa nykyisen Suomalaisen talon paikalla, asui Kaikon Jussi. Alatuvan vieressä oli pieni perunamaakin. Ennen vanhaan radan yli mentiin niiltä kohdin. **Myllymäen lehmät** olivat radan toisella puolella laiduntamassa, ja kun niiden aika tuli mennä kotiin, ne joutuivat ylittämään radan. Eräänä päivänä juuri samaan aikaan radalle oli ajettu vaunuja aivan lehmien ylikulun kohdalle, ja näytti siltä että lehmät eivät pääsisi kotiinsa ajoissa kun junien välissä ei ollut lehmänmentävää rakoa. Mutta lehmätpä olivat jääräpäisiä ja ryömivät vaunujen ali, eikä kukaan edes pahemmin kompuroinut.

Lehmien ajoa Korpelantien sillan luona. Kuva Antero Pohjonen

Monen kyläläisen mielestä **Kovasen Eljas** oli mukava mies, hänellä oli hyvä huumorintaju ja juttu lensi. Naisillekin hän kirjoitteli kirjeissä että omistaa maat ja mannut, vaikka tosiasiassa hyvä että vaatteet päällään omisti. Eräällä retkellä Kovasen Eljaksella oli muutama lantti jäänyt tähteeksi, ja hänellä oli tapana että kaikki rahat on käytettävä. Ajellessaan sitten Viipurintietä pitkin, hän aukaisi ikkunan ja heitti loputkin lantit ulos. Eljaksen sanonta oli että *"rahnaa on"*. Eljas teetti myös kylän pojilla töitä, joita ei itse jaksanut syystä tai toisesta tehdä. Pojille hän maksoi sitten rahat kouraan tehdystä työstä. Eljas kiersi talosta toiseen renkinä ja asustelikin useasti talossa jossa oli työssä. Jossain vaiheessa hän asui Ojalassa, nykyisessä Rikkiläntien varressa sijaitsevassa vihreässä mökissä, mutta loppuelämänsä hän asui **Leinosen kaupan yläkerrassa (19)**. Kun Eljas asui kerran Korpelassa ja tuli viljavaraston kautta asemalle, hän kehuskeli, että *"Tulin viljavaraston kautta ja tuli aamiainenki syötyä matkalla"*, kun Eljas oli heitellyt muutaman viljanjyvän suuhunsa. Taisi olla ainut ruoka mitä sinä päivänä sai.

Pienille pojille ei ollut oikein sopivaa kokoontumispaikkaa kylällä, joten 15-16 kesäisenä ainoa tapaamispaikka oli **suutari Tujulan Huugon koppi (20)**. Joka ilta Huugo tuli mäeltä asunnoltaan alas kopille ja laittoi valot päälle, ja siellä pojat kokoontuivat. Se oli sitä aikaa kun opeteltiin salapolttamaan ja kotiin mennessä syötiin havunneulasia, jottei henki haise. Koppi oli niin sakea savusta, ettei toista nähnyt vaikka vieressä istui. Siellä haisi nahka, piki ja se kolmas eli pieru.

Akkasen (myöh. Säteri) Aunella oli **kioski (21)** kesäisin vuodesta 1958 ainakin vuoteen 1962 asti. Siellä oli myynnissä limsaa, pilsneriä ja tupakkaa. Akkasella oli siihen aikaan iso piha, jossa oli tuolit kioskin asiakkaille. Pyhäkoulun opettaja Vainikan Heikki, kuka asusteli linja-autotallin takana, osti sitten Akkasen kioskin ja piti sitä hetken aikaa, kunnes Tenho Vainikka (Kivelän Tenu) osti kioskin itselleen. Kun pankkirakennus valmistui 60-luvulla, aloitti alakerrassa **SPR:n baari (26)**. Baarissa kävi paljon työläisiä syömässä ja iltaisin siellä istuttiin oluen ääressä turinoimassa. Baarissa oli todella paljon tupakansavua, vaikka ovet pidettiin auki ja tuulettimet päällä. Hiiren Pekka ja Kovasen Eelis olivat aikamoisia persoonia, hauskaa osattiin pitää siihen aikaan. Akkasen Aune, Alvesalon Irja, Aittolan Aili, Pohjosen Kaija, Haikalan Kerttu ja Keskisaaren Hilkka olivat ainakin töissä baarissa. Aamuisin mentiin jo varhain paistamaan munkkeja ja valmistelemaan aterioita.

Kuvassa merkittynä ”levähdyspenkki”, Akkasen kioski, Kivelän maitolaituri ja autotalli. Kuva Antero Pohjonen

Luultavasti jo 1800 luvulta lähtien kylän ”sisään-ajomutkassa” sijainnut **Kivelän talo (22)** piharakennuksi-neen oli yksi kylän historiallisista paikoista, jonka kohtalona oli autioituminen, rappioituminen ja lopulta purku elokuussa 2014. Kivelän autotalli sijaitsi ihan navetan kulmalla, tien reunassa. Autotallin päässä oli kylällä asuneen, sittemmin tekstiilitaiteilijana tunnetun Puotilan Ritvan ensimmäinen taideteos kylällä. Hän oli siihen maalannut taksin kuvan ja puhelinnumeron mainostaakseen Kivelän taksiliikettä. Talossa kylän pojat muistavat lätkineensä korttia yläkerran huoneessa monet monituiset kerrat, tupakansavun katkussa. Kivelän talossa asui aikoinaan Topi ja Martta, ja heillä oli kaksi poikaa; Jussi joka asui Ylämaalla, sekä Tenho eli Tenu, joka ajoi taksia. Talossa asui myös Tenun vaimo Milja ja heidän lapsensa, sekä Arttu, Topi-isännän veli. Tenu oli taksikuski ja hän oli Kaurasen Antonin ja Hiivan Heinon (eli Kalliokosken Henun) kanssa auto-matkalla. Tiellä tuli rekka vastaan ja sen perävaunu lähti luisuun. Kolari oli paha: Tenhon pää halkesi kahtia ja Heinon jalat siirtyivät lonkissa ylöspäin. Anton jäi henkiin mutta hän ei ikinä palannut ennalleen.

Esteri Himmanen (myöhemmin Sairanen, Puotilan Jukan äidinäiti), syntyi Terijoella, kävi oppikoulua Pietarissa ja oli täysin venäjänkielen taitoinen. Hän oli ensin Helsingin tavaratoimistossa töissä ja sitten kun Vainikkalassakin tarvittiin venäjänkielen taitoisia, hänet siirrettiin sinne. Hän työskenteli luovutuksessa, rahtikirjojen ym parissa. Täysin suomalaisena hän puhui molempia kieliä sujuvasti ja kritisoi hieman muita venäjänkielen puhujia, jotka eivät olleet osaavinaan suomea kunnolla. **Sairasen Ritva,** (myöhemmin Puotila, näyttelijä Jukka Puotilan äiti), asui kylällä **Kolikkoinmäellä (23)** siskonsa ja äitinsä Esterin kanssa, hän oli Tanskasen Mailan hyvä ystävä. Hänen miehensä, Jukan isä, kuoli Viipurissa pommituksissa.

KEHITITETTY ON ENNENKIN

50-60 luku oli Vainikkalan suuren **kehityksen aikaa**. Töitä oli tarjolla enemmin kuin oli tekijöitä. Raja-asema sai aikaan sen, että tarvittiin paljon ulkopuolisia tekijöitä. Oli työmiestä, virkamiestä ja maanviljelijää. Kaikki ei ollut aina onnellista heidän keskinäisessä kanssakäymisessään, mutta opittiin puhaltamaan yhteen hiileen. 50 luvulla oli vielä puutetta mutta 60 luvulla oli jo suuren kehityksen tunnetta. Kylässä oli jopa asuntopulaa. Mahdollisuuksia olisi ollut, että Vainikkala olisi ollut usean tuhannen ihmisen taajama. Sitten törmättiin siihen, että kaupunki pisti hanttiin kaikessa mitä yritettiin. Piiritullikamarin vienti kaupunkiin merkitsi kylän alamäkeä, siinä hävisi toistakymmentä paikallista työpaikkaa. Mustolan sataman ja radan rakentaminen Mustolaan oli kova isku kylälle ja vei monia työpaikkoja kylältä pois. Kappaletavaran tullausterminaali oli ennen Vainikkalassa, siihen aikaan kun puuvillat, suolat ym. piti siirtää venäläisestä kalustosta suomalaiseen kevyempään kalustoon. Silloin oli paljon keikkatyöläisiä tässä työssä, suolan säkittämisessä jne. Kahden viikon palkkalistoilla saattoi olla jopa 50 nimeä Nutikalta ja muualta lähikyliltä siirtokuormaustöissä. Terminaalille alkoi olla tarvetta, joten kaupunki ehdotti että se rakennetaan Mustolaan. Muina vaihtoehtoina oli Luumäki ja Kouvola. Kyläläiset yrittivät ehdottaa sopivaksi ja luonnolliseksi paikaksi Vainikkalaa, mutta sitä ei koskaan otettu esille. Koska Vainikkalaa ei suosittu, kaupunki hävisi kisan ja terminaali rakennettiin Kouvolaan.

VALTAKUNNAN RAJA LÄHELLÄ

Rajalla on aina tehty **luvattomia rajanylityksiä**. Loikkarit pääsivät usein joko junalla tai jalan rajan yli Suomen puolelle, jossa heidät havaittiin ja rajamiehet kävivät korjaamassa heidät pois. Sodan jälkeen 50-luvulla reagoitiin kaikkiin kylällä liittyviin outoihin ihmisiin hyvin helposti. Yleensähän he olivat sukulaisia tai muita tuttuja, mutta välillä toki loikkareitakin. Kyläläiset ottivat herkästi yhteyttä rajavartiostoon, josta tulivat vartijat paikalle tarkistamaan tilanteen. Joskus toki myös rajavartijat varoittivat asukkaita lähistöllä liikkuvasta loikkarista. Muutama muisto loikkareista on jäänyt elävästi monen kyläläisen mieleen. Vaarallinen ampumiskohtaus tapahtui tällä vuosisadalla. Vuonna 2001, 24. päivä toukokuuta helatorstaina tuli junan kyydissä rajaloikkari, joka käveli asemalta suoraan **Keskisaaren talolle (24)**. Hilkka ja Sulo olivat jo yöpuulle käymässä, kun alhaalta kuului helähdys. Loikkari oli kiväärinperällä rikkonut ulko-oven lasin ja päässyt sisään. Samassa kuului askeleita ja loikkari käveli rappusia pitkin ylös, osoittaen Hilkkaa aseella. Sulo luuli kylän poikien hulluttelevan ja huuteli sängyltä että: *”Laita se ase pois ja älä viiti ruveta pelleilemää.”* Kun asian tila valkeni, vaikeni Sulo nopeasti. Sulo nousi ylös petistä, ja Hilkka yritti mennä puhelimeen soittamaan apua. Loikkari huomasi sen ja repi puhelimen irti seinästä ja luurinkin irti.

Sulo yritti ottaa kiväärin pois, mutta loikkari heitti Sulon ovenkarmia vasten. Mies pyysi tupakkaa, jota ei löytynyt, ja sen perään viinaa. Miehet lähtivät sitten autotalliin hakemaan pientä viinapulloa ja Hilkka etsi loikkarille syömiseksi leipäpussia. Palattuaan loikkari kävi katselemaan Sulon palkintokaappia. Sulo pyysi Hilkkaa hakemaan hänelle laastaria, kun Sulon jalat olivat menneet rikki lasinsirujen päällä kävellessä. Hilkan onnistui lähteä talosta ulos ja hiipiä tielle ja naapuritaloa kohti. Loikkari huomasi Hilkan kadonneen ja etsi häntä yläkerrasta, jolloin Sulo huomasi tilaisuutensa tulleen ja lukitsi loikkarin yläkertaan ja pakeni hänkin talosta. Hilkka kuuli tällöin tielle asti ammuntaa talon sisältä ja kertoi: *”Mie luulin et nyt se ampu Suloa. Mie tunsin et oon ihan ku rintamakarkuri ku läksin pois, mut ku mie läksin apua hakemaa.”* Sulo juoksi Hilkan perässä naapuritaloon ja heti sisään päästyään he soittivat hätäkeskukseen, jossa ei vastattu. Sitten soitettiin rajavartiostoon ja sen jälkeen vielä uudelleen hätäkeskukseen. Molemmista sanottiin että älkää lähtekö mihinkään. Hilkka kertoi että vasta tämän soiton jälkeen alkoi vapina, kun tilanne laukesi ja shokki yllätti. Molemmat olivat yövaatteisillaan. Sulo lähti sitten katselemaan pihapiiriin mitä tapahtuu, mutta skun rajamiehet tulivat paikalle, he kielsivät heti sinne menemästä, ympärille laitettiin tiesulut. Naapuritalokin piti tyhjentää, heidät yritettiin ensin viedä kaupalle, mutta kauppias ei herännyt keskellä yötä koputukseen. Lopulta he pääsivät vaunumiesten kopeille, jossa heille tuotiin limsaa asemaravintolasta. Lopun yötä he viettivät rajavartiostolla. Aamulla kello 9 heidät päästettiin kotiin. Hilkan pojanpoika oli jo tällä välillä hälytetty katsomaan onko mummolassa kaikki hyvin, kun uutinen loikkarista oli levinnyt radiossa ja televisiossa. Loikkari oli taloon yksin jäädessään ottanut leivät mukaansa ja lähtenyt etsimään kyytiä. Hän oli kävellyt Haapajärvelle ja varastanut sieltä pihalta auton, jolla ajoi Lauritsalaan huoltoasemalle hakemaan suklaapatukoita ja ruokaa. Tästä hän lähti Luumäelle, jossa poliisihelikopterit ja muut häntä piirittivät ja lopulta hän ampui itsensä. Loikkarin taskusta löytyi kirje, joka oli etukäteen, pöydän ääressä siististi kirjoitettu hänen veljelleen. Rajaloikkari oli Samaran kaupungista Uralista kotoisin, hänet oli tuotu Viipuriin sotaväkeen, eli hän oli varusmies. Ilmeisesti olot olivat olleet vaikeat, kun kirjeessä luki Hilkan sanoin: *”Ku sie saat tän kirjeen ni miuta ei ennää ole. Anna sie miulle anteeks jos kukkaa muu ei anna.”* Tämän tapauksen jälkeen tuli mediarynnistys Keskisaaren talolle, ja poliisikuulusteluissakin piti jälkikäteen käydä. Onneksi asiaa sai puida ja jutella monesti ihmisten kanssa, joten erillistä kriisiapua ei tarvittukaan. Hurja kokemus kuitenkin oli.

HYPPYRIMÄKI PYSTYTETÄÄN JA KISOJA JÄRJESTETÄÄN

Vainikkalan **hyppyrimäki (25)** rakennettiin joskus 40-50 luvun vaihteessa. Talon miehet kävivät talkoissa kaatamassa puita alta pois ja itse rakennuskin tehtiin talkoilla. Mäki oli Lappeen Riennon nimissä. Hyppyri oli sen verran iso, että siinä ei ihan jokainen kyläläinen hypännytkään. Priimusmoottorina oli Vihtori Suhonen, Pertti Suhosen isä, joka oli hankkeen käynnistäjä. Vainikkalan kansalliset hiihtokilpailut ja mäkikisat olivat joka talvi, kaksipäiväisinä. Sukulaiset ja muualta tulleet yöpyivät kylän taloissa, sillä muita majoituspaikkoja ei ollut. Tunnettuja sen aikaisia hiihtäjiäkin kävi kisoissa. Kisojen jälkeen pidettiin seurojentalolla palkintojenjako. Yhteen aikaan oli niin sanotut B-hiihtomestaruuskilpailut, jolloin muualta tulleiden määrä oli suurin.

Vainikkalan hiihtokisat. Kuva Antero Pohjonen

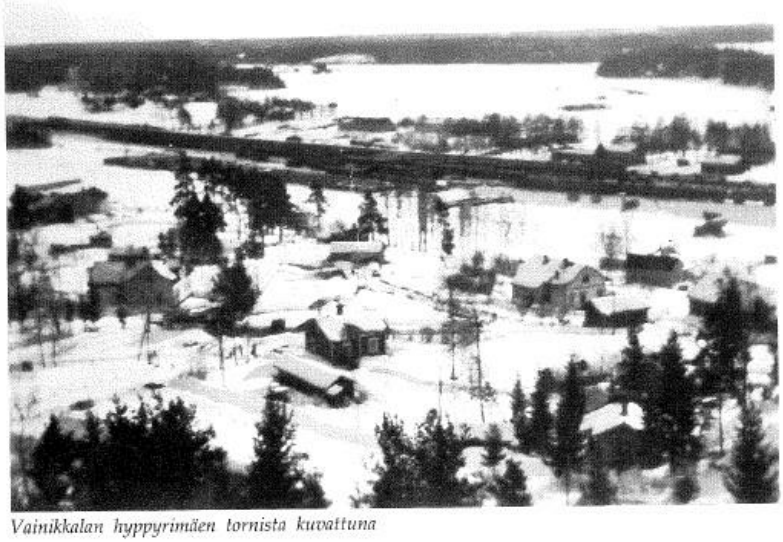

Vainikkalan hyppyrimäen tornista kuvattuna

Upouusi hyppyrimäki

Hyppyrimäen rakennuspuuhissa

Kuvat lainattu Vainikkalan historiikista

PANKKIPALVELUT

Vainikkalassa toimi alkuun pelkkä Postipankki, joka oli postin yhteydessä. Kun rajaliikenne kasvoi kovasti ja pankkitakaukset liikkuivat markoissa Postipankin kautta, nähtiin Vainikkala silloin lupaavana ja kannattavana paikkana perustaa **pankki (26)**. Hiivan Valde oli silloin varajäsenenä johtokunnassa Lappeenrannassa pankissa. Hän kävi kuitenkin useissa kokouksissa mukana ja kun Lappeenrannan osuuspankki antoi sitten luvan katsoa paikat valmiiksi, osti hän nykyisen pankkirakennuksen paikalla sijaitsevan talon vuonna 1959, jossa pankki toimi kolmisen vuotta. Paavo Huttunen oli alkujaan pankissa johtajana. Pankissa oli myös töissä Hiiren Valden tytär Maija, Peltolan Villen vaimo Eila, sekä Leena Rintola, viljavaraston pomon Valde Rintolan tytär. Sipiläisen Pertin ollessa töissä Nurmisella 1967 hänelle soitettiin ja pyydettiin siirtymään pankin puolelle. Niin hän sitten tekikin, ja toimi pankissa aina sen lopettamiseen saakka. Pertti toimi myös Nuijamaan ja Ylämaan konttorien johtajana. Uuden pankkirakennuksen alaosa valmistui vuonna 1962. Rakennuksessa toimi silloin pankin lisäksi alakerrassa Yhtymän Rosita-baari, myöhemmin SPR:n baari, sekä Vainikkalan Huolinta. Yläkerrassa oli sitten asuntoja, Vainikan Pertin sekä Sipiläisen Pertin asunnot. Seurakunnalla oli myös oma yksiönsä diakonissalle, jossa toimessa Valjakan Katri toimi pitkään. Pankkitoiminta menestyi todella hyvin Vainikkalassa, asiakkaita oli kaksinkertainen määrä asukaslukuun verrattuna, kun lähikylien sekä kaupunginkin asukkailla oli Vainikkalassa tilit. Laajennusosa rakennettiin sitten myöhemmin, olisiko ollut 70-80 lukua. Pankin siirryttyä uudelle puolelle Huolintakeskus laajeni vanhalle puolelle. Kaikki mitä kylällä tapahtui, tapahtui pankin kerhohuoneessa. Vuosikokoukset ja kaikki muut kylän palaverit pidettiin siellä. Vainikkalassa oli turvallista tehdä pankkitoimintaa, koska kylällä olevat rajamiesten partiot kierivät kylillä. Heillä oli sitten sopimus, että mikäli pankissa on ongelmia, niin rajavartiostoon voi ottaa yhteyttä. Kerran heidät jouduttiin sinne soittamaan epäasiallisen käytöksen vuoksi. Vainikkalassa on muutenkin ollut melko turvallista asua, kun vartioston henkilöstö on aina ollut läsnä, aina viime vuosiin saakka.

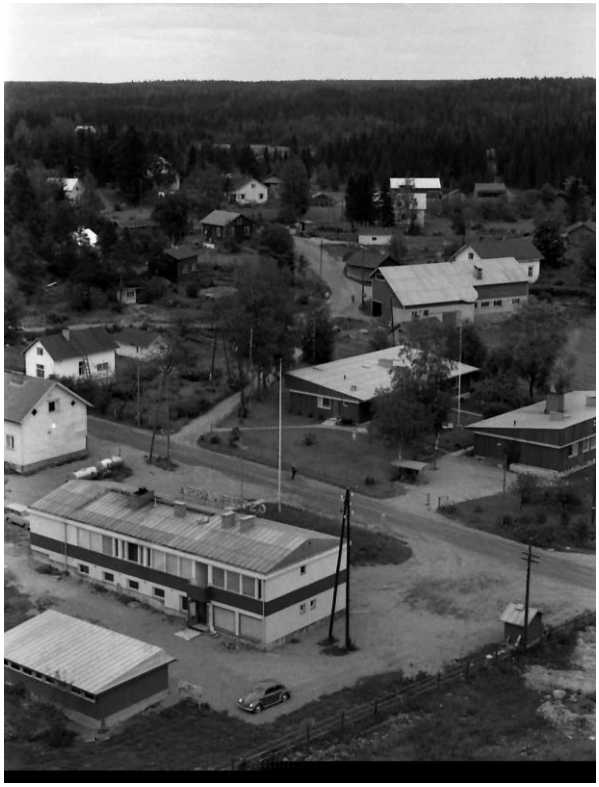

Kuva kylälle viljavaraston tornista. *Kuva Antero Pohjonen*

VAINIKKALAN MAAMERKIT JA TYÖLLISTÄJÄT

Kylän keskellä sijaitsee Vainikkalan maamerkki; valkoinen, korkea **viljavaraston torni (27)**. Viljavaraston matala osa rakennettiin vuonna 1953 viljan varastointia varten Suomen Valtion viljavaraston toimesta. Valtiovallan ylläpitämän viljan hankinta- ja varastointitoiminnan tarkoituksena oli huolehtia ensisijaisesti valtion laitosten ja puolustusvoimien viljantarpeen tyydyttämisestä. Viisi vuotta myöhemmin, vuonna 1958, rakennettiin viljavaraston laboratorio tien toiselle puolelle taloihin, joita on siitä lähtien kutsuttu viljavaraston taloiksi. Kyseisissä taloissa Vainikkalassa on laboratoriotoiminnan loppumisen jälkeen ollut mm. huolintaliike, nyt talot ovat asuinkäytössä.
Vuonna 1959 aloitettiin korkean siilon rakentaminen. Siihen aikaan raskaat venäläiset vaunut eivät soveltuneet kaikille Suomen raiteille, ja tavarat jouduttiin siirtokuormaamaan suomalaisiin vaunuihin. Siirtokuormausta varten rakennettiin raiteet viljavaraston eteen. Siilo toi lisää työpaikkoja sekä rakennusaikana että senkin jälkeen. Vilkkaimpaan aikaan lähes 100 henkeä oli töissä rakennuksilla, kylä elävöityi huomattavasti. Säterin Mikko kertoo olleensa Vainikkalan siilon rakennustyömaalla vuoden 59 loppuun ja vuonna 60 hänet pestattiin Ouluun rakentamaan samanlaista siiloa. Nyt vasta viime vuosina Oulun siilo yritettiin purkaa räjäyttämällä, mutta siihen tarvittiin 5 tai 6 yritystä ennen kuin se kaatui. Lujaa tekoa! Siihen aikaan saatiin hyvää palkkaa, 2,50 markkaa tunti, mutta ehtona oli, että jos lähti kesken töiden pois, ei saanut muuta kuin peruspalkan, joten työt piti tehdä loppuun asti. Rakennusporukassa oli mukana ainakin Partasen Veikko, Tujulan Paavo, Kiesin Eemeli, Kotosen Kalervo ja Pohjosen Antero. Viljavarastoon varastoitiin alkuun pelkästään tuontiviljaa, mutta kun viljantuonti Venäjältä katkesi, on varasto toiminut Suomen Viljavan varastona.

Viljavarasto ennen korkeaa siiloa. Kuva Antero Pohjonen

SUOLAA JA SOKERIA

Sotien jälkeen kylällä oli pari kolme **suolavarastoa (28).** Yksi oli nykyisen Nurmisen varaston kohdalla, yksi Leinon kohdalla joka on nyt rautatien alla ja yksi oli itäpäässä. Suolan säkitys oli rankkaa hommaa.

Ensin suola piti ampua venäläisessä vaunussa, kun se oli jähmettynyt ja sitten se kärrättiin eteenpäin suolalaa-nille. Laanilla suola siirrettiin taas suomalaisiin vaunuihin. Suolalaanilta pääsi vesistöön melkoisia määriä suolaa, joka vaikutti varsinkin Telkjärven kasvillisuuteen ja eläimistöönkin. Suolan säkitys oli aikamiesten hommaa, mm. Kovasen Eelis oli suolamiehenä paikalla. Miehet hankkivat hyvin, mutta siihen aikaan olivat myös huvit suuria. Miesten muistetaan joskus ostaneen jopa kuorma-auton, jolla sitten tehtiin huviajeluja. Teoriassa suolamiehet olivat latureita, kun heidän piti osata ampua, mutta taisivat siellä ampua muutkin kuin alan ammattilaiset. Joskus saattoi vaunun pohjakin pettää kun ammus oli hieman liian suuri. Siirtokuormaustöiden ollessa vilkkaimmillaan työmaakopilla käytiin palkkapäivän jälkeen mittelöä kenelle rahat kuuluivat korttipelien muodossa.

Suolamiesporukka säkitysurakan jälkeen kesällä 1971. Vasemmalta Helge Ojanen, Harri Hietamies, Heikki Niinimäki. (kuva saatu Helge Ojaselta)

Vuonna 1950 Suomeen tuotiin **kidesokeria** suurina määrinä Venäjältä, 100 ja 50 kilon säkeissä. Laitettiin 4 sadan kilon säkkiä kärriin ja vietiin venäläisistä vaunuista suomalaiseen vaunuun. Työn rankkuudesta Vainikan Pertti (Pitkä-Pepe), joka oli vuonna 1950 juuri kansakoulusta päässyt, kertoo näin: *”Muistan ikäni sen ensimmäisen illan. Meitä oli Männistön Kyösti, Ilpo ja minä samassa yksikössä, porukassa töissä. Kaks mätti ja yks kärräs. Kyösti oli vahva mies, meitä Ilpon kanssa vanhempi. Siinä iltayö meni mukavasti, kesäkuun yö kun oli, niin tehtiin pitkää työtä, valoisaa kun oli. Sitten puolenyön jälkeen alkoi säkki heittämään miestä eikä mies säkkiä. Siinä oppi ne kikat kyllä aika äkkiä, että miten säkkiä heitetään. Että ei heitetä maasta ylemmäs vaan puotti ylhäältä alaspäin. Jossain kolmen aikaan saatiin hommat tehtyä. Vaikka kotiin oli matkaa pari sataa metriä, piti matkalla huilata puol tuntia siinä välillä, mie en jaksanu enää mennä.”* Työ oli urakkatyötä, tonnipalkalla. Venäläiseen vaunuun meni 50 tonnia, ja suomalaiseen vaunuun meni 15-16 tonnia, joten suomalaisia vaunuja tarvittiin useampi vaunu per venäläinen vaunu.

.

HUOLINTAYRITYKSET

Vainikkalan sijainti raja-asemana on antanut hyvän pohjan **huolintatoiminnalle.** Kylällä oli useita huolintaliikkeitä samaan aikaan: Huolintakeskus, Rajahuolinta, Vakava sekä Nurminen, jotka kilpailivat kiivaasti keskenään. Saimaa Lines Oy tuli Vainikkalaan Saimaan kanavan rakentamisen jälkeen. Oy Vakava ab:n kanssa samassa tilassa keskellä kylää, ylhäällä mäellä, toimi **Nurmisen huolintaliike**. Nurminen huolitsi niin teräkset, puut kuin hiiletkin. Sipiläisen Pertti oli Nurmisella töissä aina vuoteen 1967 saakka, jolloin hän siirtyi Osuuspankin puolelle. Vainikan Pertillä eli Pitkä-Pepellä on takanaan pitkä historia huolintapuolella, 41 vuotta. Pertti meni 2.1.54 töihin **Vainikkalan Huolinta Oy:lle**. Vuonna 1955 Huolintakeskus tuli yritykseen mukaan osakkaaksi ja myöhemmin osti koko osakekannan, jonka jälkeen firman nimeksi tuli Huolintakeskus. Ensimmäinen konttori oli Kivelän talon alapuolella puutalossa. Talo purettiin parisenkymmentä vuotta sitten, 90-luvulla. Kun pankkitalo valmistui 60-luvulla, **Huolintakeskus (26)** muutti niihin tiloihin. Huolintaliikkeet ovat vuosien saatossa ostaneet toisiaan, vaihdelleet nimiään ja palanneet takaisin juurilleen.

TIEHANKKEITA

Haapajärven tie oli aika huono 60 luvulla. Asemaravintolassa pidettiin yhteinen kokous tien kunnosta ja valittiin tietoimikunta, jossa oli Sipiläisen Pertin lisäksi Eino Tanskanen, Haapajärveltä Junnikkalan Kalevi sekä Pekkalan Venni, linja-autokuljettaja. Heillä oli ajatuksena perustaa **uusi tie Vainikkalaan**. Anna-Kaarina Aalto oli kansanedustajana tietoimikuntaa Helsingissä vastassa. He katselivat paikallista karttaa TVH:n toimikunnan kanssa. Vaalimaantie oli silloin suunnitelmissa ja heti tämä uusi tiekin linjattiin kulkemaan Vaalimaantieltä Vainikkalaan Puralan kautta. Paikkakunnan omat kansanedustajat alkoivat kuitenkin vastustaa tätä tietä sillä varjolla, että Haapajärven tie jää sitten hoitamatta. Asiaa vetkutettiin niin kauan, että se lopulta tyrehtyi eikä tietä koskaan rakennettu.

Sitten perustettiin kylätoimikuntia, Raippo-Simola oli ensimmäinen ja Vainikkala toinen. Tämä oli vireää aikaa.

Huolintaliikkeet löivät hynttyyt yhteen ja lähtivät ajamaan **radanvarsitietä Raippo-Simola-Pulsan kautta Luumäelle**. Luumäellä oli silloin Svinhufvud kunnan päättäjinä ja he innostuivat Luumäellä tiehankkeesta kovasti. Erkki Piili-Sihvola, agronomi, toimi priimusmoottorina tälle tielle, hän oli Etelä-Karjalan maaseutukeskuksen pomo. Silloin oli Pulsassa karjatalouskoulu, jonka ohi tie olisi kulkenut. Simolan ja Vainikkalan kylätoimikunnat, isot metsäyritykset ja huolintaliikkeet olivat kaikki tien takana. Paperit saatiin jollain lailla alkuun, ja perustava kokous järjestettiin karjatalouskoululla. Siellä olivat kaikki innoissaan ja hanketta vietiin eteenpäin. Mukana oli kuitenkin Lappeenrannan kaupungin edustaja, ja hän pyysi puheenvuoroa ja sanoi että: *"Kyllähän tämä voisi olla ihan järkevää, mutta kaupungilla on sellainen politiikka, että paikallisia teitä ei suosita, vaan kaikki tiet pitäisi kiertää kaupungin keskustan kautta".* Täten tämäkin tiehanke meni mönkään.

YRITYSTÄ YRITTÄMISEEN

Kylälle oli tulossa paljon **yritystoimintaa**, joissa Sipiläisen Pertti oli usein kaupanvahvistajana mukana. Turussa oli joukko tuomareita, jotka tulivat Pertin juttusille ja maanomistusolojen tuntijana he kysyivät voisiko Pertti hankkia heille 50 hehtaaria maata. Heillä oli aikomus satsata Venäjän liikenteeseen.

Hän lupasi yrittää vaikka sama ei ollut yrityksistä huolimatta onnistunut aiemmin Vaalimaalla. Pertti otti sitten paikallisiin ihmisiin yhteyttä, joiden kanssa he tuumailivat maanomistuksia. Pertti löysi 5 isäntää, jotka olivat kaikki suostuvaisia myymään maansa hyvällä hinnalla ja osa hakkasi jo puunsakin pois alta. Kaupat tehtiin virallisesti sillä ehdolla, että rakennusluvat saadaan paikalle kahden vuoden aikana. Hankkeen takana oli 5 kaupunkia, Hämeenlinna, Pori, Rauma, Kouvola ja Lahti, jotka kaikki puolsivat sitä, sillä Keski-Suomi halusi vastapainon E18 tielle. Vainikkalan rautatieasema olisi siirretty rajalle, Häikiän vuori olisi tehty tasaiseksi, tiejärjestelyt olivat uudet. Vainikkalassa oli siihen aikaan vapaavarasto, jossa oli Japanista ym. tuotua tavaraa. Rekalla tavarat vietiin sitten Nuijamaan kautta, joten matkasta tuli pitkä. Tarkoitus oli rakentaa suora tieyhteys Vainikkalasta Venäjälle. Ministeriöissäkin paperit olivat sisällä mutta loppujen lopuksi sisäasiainministeriö tyrmäsi koko hankkeen. Vapaavarastoa ei voitu rakentaa ihan rajalle asti, vaan piti jättää rajavyöhyke, joten tämäkin hanke kaatui.

POLIISIT PARAKISSA JA EEMELIN SAUNAPALO

Vainikan Pertti (eli Pitkä-Pepe) muutti kylältä pankkirakennuksesta Pekkolantielle Telkjärven tuntumaan vuonna 1977. Hän muistelee, kuinka samalla paikalla asui vuosina 46-47 **poliisit parakissa (29)**, jonka peruina on Pertin talon uuninpohja. Maa oli Pertin isän omistuksessa siihen aikaan ja poliisit vuokrasivat sen häneltä.

Erään kerran kyläläisten ja poliisien välillä tuli jotain sanomista nuorisotalolla ja kyläläiset olivat sitä mieltä, että poliisit oli saatava pois kylästä. Kyläläisten yhteishengestä kertoo se, että Pertin isä sanoi irti sen vuokrasopimuksen ja poliisit joutuivat kuin joutuivatkin muuttamaan pois.

Nykyisessä Löfgrenin talossa Pekkolantiellä asui silloin Klepkot, jotka viljelivät viljaa rinteessä. **Theodor Klepko (30)** oli vanhapoika, joka meni vanhoilla päivillään naimisiin. Sodan jälkeen hän ei kuitenkaan enää tullut takaisin. 60-luvulla pidettiin iltamia kylällä jotta saatiin seurojentalon kunnostukseen rahaa. Vainikan Hessu (Kujala) ja Pitkä-Pepe, Tujulan Paavo sekä Männistön Ilpo tekivät kronikan yhteen iltamaan. Siellä oli topparoikasta tehty viisuja. Yksi säkeistö meni näin: *Hei tässä tulee topparoikka, on siinä myötä Oiva Hoikka, Theodor vastanainut ja Väiski janoinen.*

Oiva hoikka oli Kaikon Oiva, joka oli luiseva pitkä mies, Theodor vastanainut oli Klepkon Theodor ja Väiski janoinen oli luultavimmin Höökin Väiski, joka oli ratatöissä ja kovasti janoinen käydessään juomassa vähän väliä. Samoissa iltamissa Hessu oli kirjoittanut tarinan siitä, kun Kiesin Eemeliltä paloi sauna Kuusikon luona. Hessu vihjaili, että olivatkohan ukot olleet saunassa juopottelemassa ja polttelemassa, kun saunakin paloi. Eemeli kun kuuli tarinan, niin hän kimmastui ja he juoksivat Hessun kanssa ratapihaa peräjälkeen, mutta Hessu pääsi nuorena ja nopeana karkuu.

Soteva hoiti Vainikkalassa yhteistyötä venäläisten kanssa **sotakorvausasioissa (31)**. Sipiläisen Juhana oli Pitkärannantiellä mukana rakentamassa taloa, jossa asui 2-3 venäläistä perhettä, jotka ottivat sotakorvausjunat vastaan. He olivat tarkkoja mitä hyväksyivät. Sotakorvaukset piti maksaa vuosien 47-52 välillä tarkasti ja ajallaan.

Jos joku toimitus oli myöhässä, tuli kovat sakot. Keskisaaren Hilkka muistelee, kuinka uudenvuoden aattoyönä piti vuodenvaihteeseen mennessä olla joku koneen osa viety rajan yli. Osa tuli lentokoneella Helsinkiin ja sieltä se tuotiin junalla Vainikkalaan.

Oli kova lumimyräkkä. Keskisaaren Sulo lähti sitten junan mukaan viemään rahtikirjaa ja osaa rajan yli ja hän pelkäsi, että koko juna suistuu raiteiltaan, kun oli kova kiire ja sää todella huono. He pääsivät Nurmeen (nyk. Luzhaikaan) vasta puolenyön jälkeen, mutta onneksi paikalla oli mukava henkilö, joka kirjasi kirjoihin että osa oli tullut ajallaan ennen puoltayötä. Sulo lähti katselemaan ratapihaa odotellessaan papereita, mutta heti olivat venäläiset rajamiehet pyssyineen vastassa, estämässä enemmät tutkiskelut. Suomi maksoi kaikki sotakorvaukset.

Viimeinen sotakorvausjuna lähti Neuvostoliittoon asemalta 18.8.1952. Kuva http://www.annefrankguide.net

Asemalle (32) vietiin aikoinaan hevosella maidot tiloilta maitotonkissa, usein vuorotellen naapureiden kanssa. Hiivan Aunekin (eli Pajulahden Aune) muistelee nähneensä Hytin Markun (Riklahden Makun) maidonvientimatkalla istumassa aseman rappusilla, kun Aune meni junalla aseman ohi Viipuriin kouluun ennen sotia. Asemalta myös haettiin postit asemapäälliköltä, joka kuulutti pos-tinsaajien nimet suureen ääneen ja jakoi postit hakijoille. Mikäli vastaanottajaa ei ollut paikalla, jätettiin postit odottamaan seuraavaa kertaa.

Asemalla tavattiin siihen aikaan paljon kansainvälisiä ihmisiä. Eräs venäläinen matkustaja oli antanut Alvesalon Mailalle (ent. Tanskanen) asemalla mustat puuhelmet, joita käytettiin sitten näytelmäkerhon esityksissä. Sinne tielle helmet myös jäivät, niitä ei ole sen koommin näkynyt. Kekkosen aikana isot pomot kuten Hrustsovit ja muut kulkivat junalla Vainikkalan läpi. Vuonna 1965 julkaistussa elokuvassa Tohtori Zivago on pätkä Vainikkalan asemaseutua.

Kuvassa Vainikkalan rautatieasema 60- ja 70-lukujen taitteessa. Vanha etualalla ja uudempi matala tiilirakennus taustalla. Kuva Aune Säteri

Rajahuolinta (33) oli aseman takana olevassa pienessä valkoisessa puumökissä, jossa oli 3 huonetta: konttorinhoitajan huone, pieni keittiö ja yksi pienempi huone. Mökin ja aseman välissä oli huussi, johon piti kiivetä portaat ylös ja tynnyrin päällä oli reikä, ehkä niitä oli kaksi tai kolme. Laineen Topi lämmitti uunia ja miehiä oli töissä mittaamassa puita. Syksyisin kun tuli suolakurkkuja ja omenoita piti työskennellä useammassa vuorossa. Mökki oli alun perin sotakorvausporukan, Sotevan, käytössä. Rajahuolinta hoiti sotakorvausjuttuja ennen kuin ne siirtyivät Vakavaan. Rajahuolinnassa oli töissä mm. Väänäsen mummi, joka siirtyi Vainikkalaan venäjänkielentaitonsa takia, sekä ainakin Alvesalon Maila (myöh. Tanskanen) ja Pohjosen Kaija.

Kun lapset siirtyivät oppikouluun Lappeenrantaan, sinne piti matkata **junalla**, 45 minuuttia suuntaansa. Pohjosen Kaija muistelee kuinka alkuun junalla mentiin vanhalle asemalle, eli Keisarinasemalle, josta käveltiin koululle Kesämäkeen. Koulu päättyi kello 15.15, ja viiden junalla tultiin kotiin. Paljon aikaa ei muihin rientoihin ja harrastuksiin ollut, mitä nyt jotkut kävivät nuoriseuran opintokerhossa ja näytelmäkerhossa. Jos lapset olivat maatalosta, oli koulun jälkeen vielä hoidettava maatalon työt, joten paljon aikaa muuhun ei ollut.

Moni kyläläinen muistelee lättähattua ja rillukkaa. **Lättähattu** oli 50-60-luvuilla valmistettu dieselmoottorivaunu eli kiskobussi. Yleensä sinivalkoisia vaunuja oli 2 peräkkäin, joista toisessa oli vessa. Vessassa pojat kävivät polttamassa sikarinpätkiä, joita junasta löytyi. Lasten ”holhoojana” oli konduktööri eli konnari ja junakuski. Konnari tunsi lapset hyvin ja eräänkin kerran ihmetteli, miksei kukaan lapsista tullut hänen 50-vuotis syntymäpäivilleen. Eipä tainnut kukaan voida kuvitellakaan hänen sinne lapsia vieraiksi haluavan. Junia käyttivät koululaisten lisäksi kyläläiset ja työläisetkin, vuoroja oli useita päivässä, ainakin 4-5. Kerran kevätjuhlasta tultuaan Pohjosen Kaija muistaa konnarin kysyneen häneltä, että ”*uskallatkos mennä kotiin todistuksen kanssa”*, kun junasta näkyi että isä ja äiti istuivat puutarhakeinussa Kaijaa odottamassa. Uskalsihan Kaija.

Rillukaksi kutsutussa junassa oli pieni höyryveturi, joka kiskoi perässään useimmiten kolmesta lyhyestä, molemmista päistään verannalla varustetusta matkustajavaunusta ja konduktöörinvaunusta muodostettua roikkaa. Rillukassa tehtiin his-toriaa, ilkeyksiä ja kerrottiin tarinoita. Vainikan Pertti muistelee, kuinka aamulla puoli 7 lähdettiin Vainikkalasta. Yhdessä matkustajavaunussa oli toinen pää kolmannen ja toinen pää toisen luokan osastona. Koulupoikia kiinnosti toisen luokan pehmeämmät penkit ja he yrittivät livahtaa sinne, mutta konduktööri piti tiukasti huolen että he pysyivät omalla puolellaan. Erään kerran muut matkustajat valittivat lasten äänekkäästä metelöinnistä koulun rehtorille asti ja he joutuivatkin rehtorin puhutteluun, mutta ei siitä sen enempää seurannut.

PALVELUT PELAA

Kylässä on ollut erilaista **ravintolatoimintaa** kautta historian. Vainikan Pertti (Pitkä-Pepe) muistelee, kuinka ennen talvisotaa vuonna 1938 heillä oli kotona vieraita, joilla oli kuorma-auto. Yhdessä he ajoivat kuormaautolla asemalle katsomaan kansainvälistä junaa ja siihen aikaan konduktöörin vaunusta myytiin jäätelöä.

Se oli Pertin ensimmäinen jäätelö. Lallon talossa, nykyisen Hiivaniementien ja Rajamiehentien risteyksessä, oli ravintola sotien jälkeen. Eetu Lallolla oli silloin puolalainen avovaimo Natalia Hainetski. Talo oli todellinen rötiskö, josta kirjoiteltiin lehdissä Helsinkiä myöten. Lallon kuoltua Hainetski jäi leskeksi ja siirtyi pankkitaloon asumaan yksiöön.

Hinkan Ingridin eli **Hinkan mummon kioski (34)** oli asemalla. Useat kylän asukkaat ja työläiset muistavat, että kioskista sai kylän parhaat kahvit. Mummo asui Tanskasilla Ylätuvassa ennen kuin osti oman talonsa pyttytehtaan raunioiden luota. Asemaravintola avattiin vasta uuden tiilisen asematalon myötä. Ennen kuin postitalo tuli kylälle, piti **posti (35)** hakea asemapäälliköltä asemalta.

Postinhakumatkalla vaihdettiin kuulumiset ja välillä jaettiin naapureiden kanssa postinhakuvuoroja. Posti toimi jossain vaiheessa myös Lallon ravintolassa, jossa ainakin Vaihteen Alli oli postinhoitajana. Ensimmäinen postitalo 40-luvulla oli nykyisen Hiivaniementien risteyksessä, jossa asui postinhoitaja ja yläkerrassa puhelimien vikamiehet. Postinhoitajana oli alkuun Suokkaan Aino ja myöhemmin myös Korhosen Anja ja Pohjosen Kaija. Puhelimien vikamiehistä muistetaan mm. Tuovisen Olli, joka asui perheensä kanssa talossa, vaimonsa Marita oli koulussa opettajana. Vielä tähän aikaan postit piti hakea postitalolta, niitä ei jaettu postilaatikoihin. Kun ylikulkusilta rakennettiin 90-luvulla, jäi vanha postitalo tien alle ja uusi postitalo tehtiin Sale-kauppaa vastapäätä olevaan taloon.

Kuva hyppyrimäeltä etelään. Radan takana vaalea iso rakennus on postitalo, asemarakennukset vasemmalla. Kuva Antero Pohjonen

POSTI KULKEE PYÖRILLÄ JA KAUPPAA TEHDÄÄN

Postinjakeluun liittyi myös vahvasti kylän talojen nimet, sillä kylällä oli useita samannimisiä henkilöitä. Usein ihmiset tunnettiinkin talon nimellä, ei niinkään sukunimellä, jottei sekaannusta tapahtuisi. Myllymäen Ville kertoi kuitenkin aikoinaan, että kun samannimisiä ihmisiä oli paljon kylässä, posti saattoi tuoda kirjeitä ihan miten sattui. Hänkin saattoi saada muiden rakkauskirjeitä luettavaksi. Edelleen tänä päivänä talojen nimeäminen pätee tiettyihin tiloihin kylällä, jotka tunnetaan paremmin talon kuin sukunimen perusteella. Tämä taas aiheuttaa ihmetystä nuoremmassa sukupolvessa

Kylällä oli alkujaan ainakin Tujulan Liisa postinkantajana, myöhemmin myös Junnolan Lahja, Tujulan Jussi, Hämäläisen Mirja ja Meurosen Salme. Ensin posti jaettiin mopolla tai polkupyörällä. Meurosen Salme, kylän pitkäaikainen postinkantaja, meni postiin töihin vuonna 1960, ensin vapaapäiväsijaiseksi konttoriin ja sitten lomasijaiseksi. Sitten kun posti muuttui viisipäiväiseksi, hän siirtyi linjalle. Yrityspostia oli paljon, kylän kes-kellä oleville firmoille. Posti tuotiin ensin kaupungista Vainikkalaan postitalolle.

Salmen piti olla postitalolla aukaisemassa ovet aamulla puoli kuusi kun posti tuotiin, sitten se lajiteltiin ja pakattiin laukkuihin tai autoon. Silloin lehdet jaettiin myös muun postin mukana, nykyisinhän lehdillä on eri jakajat. Siihen aikaan kirjepostia oli todella paljon, välillä piti käydä mopon laukutkin täyttämässä useampaan kertaan ennen kuin koko kylän posti oli jaettu. Alkuun posti jaettiin 6 päivää viikossa, sitten 7 päivää. Lopuksi Salme jakoi postia vain 5 päivää viikossa, kun lehtiposti jäi pois.

50-60-luvuilla kylällä oli 3 **kauppaa**: Yhtymä, Leinonen ja Vänskä (sittemmin Heiska ja viimeisimmäksi Huomanen), sekä kaksi pankkia, Postipankki ja Osuuspankki. Mauri Vänskän muistetaan olleen niin innokas kauppias, että jos joku tuli kauppaan ja pyysi jotain mitä ei kaupassa ollut, lähti Mauri kaupunkiin asti sitä hakemaan. Kaupoista sai elintarvikkeiden lisäksi muitakin taloustavaroita aina pesukoneista apulantasäkkeihin asti.

Kansainvälisen junan matkustajat tulivat usein **Huomasen kauppaan (36)**, kun se sijaitsi aivan aseman vieressä. He halusivat aina jutella kaupanpitäjän Ellin kanssa, hän kun osasi puhua englantia. Elli muistelee Alfred Hitchcockin käyneen Vainikkalassa elokuussa 1968 katsastamassa kuvauspaikkaa elokuvaansa. Sekä ohjaaja että hänen vaimonsa Alma olivat oikein mukavia ihmisiä ja Elli kierrätti heitä kylällä. Alfred antoi Ellille muistoesineenkin käynnistään, mutta valitettavasti se on kadonnut aikojen saatossa. Hitchcockilla oli ajatus kuvata elokuva Suomesta, jonka päätapahtuma olisi kuvattu Vainikkalassa ; jahtauskohtaus, jossa sankari yrittää estää vakoojaa kidnappaamasta lapsiaan ja viemästä ne Neuvostoliittoon. Yli tunnin ajan he kiersivät asemaa ja ratapihaa, tapausta oli seuraamassa paljon kyläläisiä. Hitchcockin on sanottu piirtäneen profiilikuvansa aseman miestenhuoneen seinään, jonka siivooja sitten myöhemmin pyyhki pois. Hänen sanottiin myös halunneen kätellä venäläisen rajamiehen kanssa, joka ei kuitenkaan Vainikkala-visiitillä onnistunut. Kyseistä elokuvaa ei ikinä tehty loppuun saakka, mikä oli valitettavaa Vainikkalankin kannalta.

Vänskän (Huomasen) kauppa. Kuva Antero Pohjonen

Pussimäki (37) oli monelle tuttu 40-60-luvuilla, kun siellä käytiin ropsia kuorimassa ja siitä saatiin taskurahaa. Radan toisella puolella, asemaa vastapäätä oli toinen kuorimapaikka. Paikalla oli vuosina 1942-43 pilketehdas, jossa tehtiin pilkettä häkäpyttyautoihin. Pilketehtaalla oli koivuhalkopinoja, katettu alue jossa oli sirkkelit ja hakkaamot. Ensin koivuhalot kuorittiin, ne sirkkelöitiin, sitten ne laitettiin hakkuriin ja lopuksi säkkeihin. Koulupojat hankkivat siihen aikaan 25 markkaa kuutiolta puiden kuorimisesta. Koulun jälkeen sinne mentiin kiireesti. Muistetaanpa niinkin käyneen, että eräs poika ei malttanut tulla kouluun, vaan meni sen sijaan kuorimaan ropsia. Opettajat sitten hänet hakivat kouluun, koulutyöstä ei noin vain luistettu. Kun tili tuli kuun lopussa, muistaa Vainikan Perttikin saaneensa satasen kouraan, joka oli iso raha sinä aikana. Sitä ei muisteta, mihin rahat käytettiin mutta johonkin ne aina kuluivat. **Asemapäälliköllä** oli Pussimäellä oma **talo**, jossa asui kukin asemapäällikkö vuorollaan. Talo on edelleen pystyssä, vaikkakin eri paikassa, kun se siirrettiin asuinkäyttöön Vahvialalle Matinsiltaan.

Rajavartioston (38) ja kylän suhteet olivat 40-60 –luvulla hyvät. Vartiolla pojat kävivät remuamassa, pelaamassa lentopalloa ja siellä opittiin uimaan. Rajamiehet asuivat ennen vanhaan tiiviisti rajavartiostolla ja heidät tunnettiin kylällä, kun he siellä paljon partioivat ja jalkautuivat muutenkin kyläläisten joukkoon. Vartiolta jäätiin jo hyvin nuorena eläkkeelle, jopa 50-vuotiaana. Pikku hiljaa rajavartioidenkin eläkeikää on korotettu, porrastettuna vuosisysteeminä. Vartiolla oli puinen päärakennus, jossa oli yhteiset tilat ja keittiö, sekä emännän asunto. Tätä ennen paikalla oli Zapolinin huvila, joka purettiin sitten pois ennen uuden rakennuksen aloittamista. Monosen Pirkko ja Kupiaisen Esteri sekä Mentusen Elsa olivat ainakin rajalla emäntinä. Myöhemmin rakennettiin asuinrakennukset rajamiehiä varten, kun silloisen lain mukaan heidät velvoitettiin asumaan paikkakunnalla.

Rajamiehistä muistetaan ainakin päällystöstä Posti, Pimiä ja Lehti, josta tuli myös rimpsu: ”*Ei kule posti, ei ilmesty lehti eikä ole pimiää*”. Hannu Posti oli kestävyysjuoksija, ampumahiihtäjä ja juoksuvalmentaja, joka menestyi myös Helsingin olympialaisissa. Muiden etunimiä ei ole muistissa.

Vanha vartiorakennus. Kuva Antero Pohjonen

Häikiän mäellä, pohjoispuolella, ei silloin kasvanut paljon puita, kallio oli aika jyrkkä. Siellä oli joitain maalauksia kalliossa, olisivatko olleet nuorisoseuran nimenlyhennyksiä tms. Vainikan Pertin (Pitkä-Pepe) isä oli kertonut, että hänen nuoruusvuosinaan Louon ja Vainikkalan nuorisoseuran joukot kokoontuivat aina vappuna ja juhannuksena viettämään aikaa Häikiän mäelle ja siltä perulta ovat ne kirjoitukset kalliossa. Nyt kallio taitaa olla rajavyöhykkeen puolella, ylikäytävän ja radan toisella puolella, eikä sinne ole enää mahdollista ilman lupaa mennä.

Häikiän vanha kivisilta on hyvin kaunis ja siitä on tehty monta maalausta koristamaan kotien seiniä. Kun sotajoukot perääntyivät, laittoivat he patruunoita jokeen Häikiän sillan alle. Niitä sitten kylän pojat sukelsivat kaiket kesät, patruunoita heiteltiin nuotioon ja leikittiin ammusleikkejä.

Rikkisen Heikki eli Hessu oli lapsenlikkana kotona ja leikkinyt jonkun patruunan kanssa. Pikkuveli Matti muistelee että tuli sanoi ”hep” ja sen jälkeen Hessu juoksi kiireesti vesisangon luokse. Räjähdyksessä olivat kulmakarvat tyystin palaneet, mutta ei onneksi sen vakavampaa sattunut.

Häikiän kivisilta. Kuva Antero Pohjonen

Hiivaniemen kylä on aina sijainnut **Telkjärven** takana, joten sinne on pitänyt kulkea joko siltaa pitkin tai kiertää järvi Korpelan ja Aholan kautta. Ennen nykyistä puusiltaa järven yli meni **vanha kapulasilta (39)**, joka kulki Mytyn luota Pussimäelle. Tämä oli kapea silta kävelijöille, tosin on siitä kerrottu lehmienkin ylittäneen järven laitumelta toiselle ja eräänkin kylän asukkaan vieraan ryömineen sillan yli, kun ei uskaltanut sitä pitkin kävellä. Keskellä siltaa oli korkeampi kohta, jotta sen alta voivat ruuhet ja veneet soutaa toiselle puolelle. Kapulasiltaa ei enää käytetty kun nykyinen Telkjärven silta rakennettiin 50-luvun puolivälissä.

Mytyn kapulasilta. Kuva J. Rikkinen

MYTYN HUVILA JA MYTYN MÄEN TAPAUS

Mytyn huvilalla Hiivaniemessä oli puutarha. Mytyn rakennus oli mahdottoman nätti, siellä oli kaunista. Juhkolta (Kailiolta) haettiin silloin maitoa kannulla. Pirkko muistelee: *”Mytyn Emma oli mahottoman kova puhumaan. Ku se tuli vastaan maitokannu käessä, se mäni aina takoperin ja puhu ja puhu vaan. Se piti yhtä lehmää Mytyllä. Sil oli navetta oikein. Se oli sit nii täynnä sitä iha ehtaa sontaa, et ne ei meinanneet saaha sitä lehmää sielt pois.”* Huvilanasukkaat toivat usein mukanaan myös piian, ja ainakin 7 piikaa on löytänyt isännän Vainikkalasta.

1960 luvun alussa muistetaan tapaus, kun rajaloikkari pääsi tulemaan rajan yli, ja viimein ampui itsensä **Mytyn mäen (40)** luona, heti Telkjärven sillan jälkeen. Seuraava kertomus on Pertti Saukkoselta:

”Venäläiset ilmoittivat silloin, että siellä Telkjärven pohjukan paikkeilla venäläisestä rajapartiosta partiomies oli surmannut partiokaverinsa ampumalla, ja mies oli paennut Suomen puolelle. Suomessa rajavartiosto aloitti tutkinnan, takaa-ajon ja aluesulun. Muistini mukaan sitä jatkettiin yön yli. Sulkulinjat olivat jo asetettu Simolan ja Raipon tasalle, mutta havaintoja loikkarista ei saatu. Olin tulossa junalla Lappeenrannasta koulusta ja kiinnostuneena seurasin tilannetta ja näin mm. Simolan ylikäytävällä rajamiesten partion. Vainikkalaa lähestyessä istuin junavaunun portaalla ja kuulin muutaman laukauksen.
*Arvasin heti mistä oli kysymys ja kiiruhdin asemalta kotiin Telkjärven rantaan. Menin heti Telkjärven sillan kupeeseen, jossa oli paljon porukkaa. Sillalle ei päästetty. Muistaakseni Artellin Tapani oli siinä vahdissa. Kuitenkin kerrottiin mitä oli tapahtunut. Hytin Oiva oli kulkenut Mytyn mäen polkua ja tämä loikkari oli ottanut häneen yhteyttä ja pyytänyt tupakkaa. Oiva oli antanut [*ja Sipiläisen Pertin mukaan sanonut vielä että, ”*Mie* annoin sille koko askin”*], jatkoi matkaa ja teki ilmoituksen asiasta. Loikkari oli asettunut mäellä olleeseen Paanasen Marjatan tekemään lehtimajaan. Paikalle meni Imatran rajajääkärikomppanian osasto komppanianpäällikkö majuri Lehden johdolla. Paikalla oli myös koirapartio. Osasto alkoi saarrostaa kohdetta, ja sinä käytiin lyhyt tulitaistelu. Sitten päätettiin lähettää rajakoira ottamaan loikkaria kiinni. Siihen liittyen huomattiin, että loikkari oli ampunut itsensä ja tilanne laukesi. Loikkarin ruumis kuljetettiin poliisiautolla asemalle. Venäläiset tulivat asemalle moottoriresiinalla. Asiasta tehtiin tarvittavat raportit, kuollut sotilas nostettiin pressuun käärittynä resiinaan, ja taistelijan viimeinen matka alkoi Venäjälle. Syy, miksi loikkarista ei saatu jälkivainua johtui siitä, että tämä oli melonut ruuhella Mytynmäen rantaan siihen kohtaan, missä meillä oli hyppyrimäki. Minäkin näin sen ruuhen siinä.”*

Samaista ampumistarinaa muistelee Jukkalanmäen alla asunut Pirkko Vainikka. Talon isäntä Paavo oli lähdössä noin vuoden ikäisen Ulla-tyttärensä kanssa hakemaan kylältä postia polkupyörällä. He ehtivät tien toiselle puolelle kun alkoi räiskettä kuulua Mytyn kallionkärjestä. Paavo ja Ulla menivät suojaan vanhaan latoon, josta he tulituksen jälkeen tulivat takaisin kotiin. Posti jäi siltä päivältä hakematta.

TELKJÄRVI

Järviä käytettiin kalastukseen, uimiseen, matonpesuun, pellavanliotukseen ja talvisin jääteinä. Onpa **Telkjärvellä** pidetty hevosravikisojakin, sillan kohdilla. Kilpailuissa oli mukana kylän omat ja ehkä joitain lähikylien hevosiakin.

Hiivaniemessä asuva Hiivan Aune (Pajulahti) muistelee olleensa ensimmäinen, joka ylitti **Telkjärven uuden sillan (41)** autolla. Heille oli juuri syntynyt tytär keskussairaalassa vuonna 1956. Silta Telkjärven yli oli juuri valmistunut, mutta siitä ei saanut vielä ajaa. Sillan Hiivaniemen päässä oli vielä kantoja ja kiviä, joita ei oltu ehditty raivata pois. Aune oli laitoksella. Ilmo soitti sairaalaan, että ovat tulossa hakemaan Aunen ja vauvan kotiin Jatkosten autolla, jotka olivat heillä kylässä. He hakivat sitten Aunen ja vauvan kotiin ja päättivät ajaa sillan yli, siirrellen kiviä ja kantoja pois edestään. He olivat ensimmäiset, ketkä sillan ylittivät autolla.

HIIVANIEMEN TALOJA JA TAPAHTUMIA

Ennen sotia Vahviala oli Viipurin maalaiskuntaa. Vahvialan kirkonkylältä oli Hiivaniemeen Marjamäen tilalle suurin piirtein 10 km matkaa. Sipiläisen Pertin isällä Juhanalla oli 3 veljeä ja yksi sisko, he asuivat Vahvialan kirkonkylällä. 2 veljistä olivat rakentaneet jo itselleen talot, samaten kuin siskokin. Juhana asui veljensä kanssa kotitilalla ja he miettivät mistä saada toiselle uusi paikka. Juhanan vaimo Elvi oli Hiivaniemestä kotoisin ja sitä kautta he kuulivat, että Vainikkalassa oli myynnissä **Marjamäen tila (42)** nykyisellä Tattarahontiellä. Elvi oli pikkutyttönä ollut töissä Marjamäellä poimimassa marjoja ja puutarhatuotteita, kun siellä oli silloin puutarhatila. Veljekset kävivät yhdessä katsomassa Marjamäkeä ja he olivat molemmat tyytyväisiä paikkaan. He sitten vetivät pitkää tikkua, että kumpi paikan saa ja Juhana sen sitten sai. Pitkän tikun vedättäjä oli Juhanan veljen vaimon sukulainen, ja Juhana mietti vielä vanhoilla päivillään olikohan veto ihan oikeudenmukainen vai ei. Ennen Sipiläisiä Marjamäen tilan omisti mielenkiintoinen ammattilainen, ”viisaustieteen tohtori” Turusta. Paikalla oli silloin lintutarhoja, kalkkunoita ja ankkoja.

Nykyisellä Tattarahontiellä asuivat Hytit Riklahden talossa. Markku Hytti asui perheineen talossa veljensä Oiva Hytin kanssa, joka oli sotainvalidi. Oiva pystyi kävelemään mutta ei tekemään töitä. Mies oli kova juttelemaan ja hän aina kävelikin naapureiden luokse ja jutteli pitkät tovit. Oivalla oli Jukkalanmäen tienoilla kevytrakenteinen mökki, jossa kylän pojat kävivät istuskelemassa. **Riklahdessa (43)** asui myös elättinä Matinsillasta Lainan lapsia Raimo ja Mailis. Raimo oli varsin näppärä kaveri, hänellä oli kylän ensimmäinen gramofoni, sekä koronapeli, jota pihalla sireenipuiden alla pelattiin. Riklahdessa käytiin myös pelaamassa korttia poikien kesken.

Riklahden ja Marjamäen välillä oli **Rapamäen tila (44)**. Suomen Kuvalehden päätoimittaja, Ilmari Turja, teki näytelmänkin Rapamäen tilasta. Tilalla asui Hytin Eemil, Riklahden Markun veli, joka oli sodassa rintamalla Sipiläisen Juhanan kanssa. Sotien taisteluiden aikana joukot eivät oikein pysyneet kasassa, vaan hajosivat kuka minnekin. Yhtenä aamuna Juhana oli joukkueensa kanssa aamukahvilla, kun Eemil tuli siihen tupakkaa pyytämään. Juhana antoi savukkeet ja samassa majuri Lindgren, joka oli sotien jälkeen jopa Suomen olympiajoukkueessa ampujana, ratsasti paikalle hevosensa kanssa. Hän kysyi Eemililtä että *”Sie karkasit viime taisteluissa, missäs sitä on oltu?”* Eemil siihen vastasi, että kaikki heistä joutui johonkin lähtemään ja hän sitten eksyi muista, arka kun oli. Aikansa juteltuaan majuri ampui Eemilin pelotukseksi muille, jotta kuri säilyisi joukoissa. Tästä nostettiin sotien jälkeen oikeusjuttu, jossa Juhanakin kävi todistamassa monta kertaa Helsingissä. Eemililtä jäi leski Kyllikki ja lapset mökkiin, Hytin Oiva sitten heitä autteli.

Savolahden huvilan (45) isäntä Kaarlo oli mies, jolle moni nosti hattua. Kaarlo toimi pitkään Karjala-lehden päätoimittajana ja hänen vaimonsa Lyyli oli innokas lotta ja marttaihminen. Lyyli oli kova ulkoilemaan ja talvisinkin hän aina hiihti Pussimäelle ja siitä kaupalle. Hänellä nähtiin kylällä ensimmäistä kertaa hiihtohousut naisten jalassa, sellaiset pussimalliset housut.

Hiivaniemessä, Telkjärven rannalla, oli **Mansneruksen huvila (46)**. Tähän taloon oli hirret tuotu rajan takaa Terijoelta, maakunta-arkiston mukaan puolet Gallen-Gallelan huvilasta. Bremerin suku rakensi huvilan alun perin, ja hauska sattuma onkin, että talon nykyisen omistajan jälkikasvu on kihloissa Bremerin suvun kanssa. Talo tunnettiin kuitenkin Mansneruksen huvilana, he omistivat paikan pisimpään. Heidän sanottiin olleen ihan tavallisia huvilanomistajia, jotka kävivät paikalla kesäisin. Tämän jälkeen huvilan omistajiksi tuli Sovilat ja heiltä se siirtyi nykyisille omistajille vuonna 1964 joulukuussa, kun Meuroset muut-tivat taloon. Sen jälkeen on huvilan pihapiiriin noussut kunnioitettava puutarha, joka on täynnä erikoisuuksia, joita ei muualta löydy. Salme on itseoppinut puutarhuri, mutta latinanosaamisensa sekä taitojensa takia hän on saanut jopa työtarjouksia puutarhoilta. Pihapiirissä on useita muutatiokasveja, jotka ovat useiden lajien ristey-miä ja saattavat kukkia vain yhden tai pari kesää.

Hiivaniemen Martat järjestivät pikkujouluja, jossa oli näytelmiä. Käytiin paljon koko kylän voimin syntymäpäivillä, häissä ja hautajaisissa, kyläiltiin muutenkin paljon naapureilla ja tutuilla. Mukaan otettiin kästyö, eli neulominen tai virkkaus, jota sitten siinä istuessa ja jutellessa samalla tehtiin. Lämpimäisiä vietiin jos naapurille tai läheisille ystäville mentiin kylään. Rotinoille vietiin aina rinkeli ja kenellä oli mitäkin vaatteita viemisiksi uudelle vauvalle.

Hiivan Aune (Pajulahden Aune), kertoo tarinan osuuspankin kahvitteluillasta heidän **Pajulahdessa (47)**:

”Meil oli Osuuspankin ilta, sit myö keitettiin Ainon kanssa kahvia ja ihmisiä oli tuvallinen. Kansaa oli paljon, oli Tyynettä ja vaik ketä, oli aika kova pakkanen. Meil oli koiranpentu, ajokoiran pentu, pien sellanen. Meil oli sit vanhan tuvan aikaa eteine, mis ol naulakko ja pakastearkku ikkunan alla, siinä. Ja sitte oli turkishattua ja kaikkia ja kuka ol laittant mihikii. Meil ku ol se koiranpentu ja mie ku mään ni se koiranpentu ol kuule pääst sisälle, se ovi ku aukes sissääpäi, ni mie ku mään ulos ni koira ku tuuvittaa kuule hattua, mustaa hattua, koiranpentu ku on nii se leikkii hatun kanssa. Mie ku aattelin et Herran Jumala, kui mont hattua se on vientkää. Sit mie aattelin et mie lasken nuo hatut et onks ne kaikki tallella vai pittääks miu sanoa Ilmolle et mee ettimää hattuja ulkonta. Miul olikii hätä ku poislähtö tulloo et riittääks hattuja kaikille. Sit ku mie laskin ne hatut, en mie muista kui monta niit on. Sit ku mie tuun siihen tuvan ovelle ja ruppeen kattomaa ja laskemaa itseksee et kui monta henkee siel on. Mie itseksee siin lasken mut silmät käyvät väkkee läpi. Sipiläisen Pertti ku tulloo sit miu luokse sanomaa et ”Kahvit maksetaa kuule pankissa” Hää ku luul et mie siks lasken ihmisiä et kahvia varte, vaik mie sitä hattulukuva vaa otin. Tyyne hattuha se sit lopuks ol, eikä kukkaa muu olt hattua vaille.”

NAAPURUUTTA JA YHTEISIÄ KONEITA

Naapuruussuhteet olivat tiiviitä siihen aikaan ja naapureilla käytiin kylässä, jopa kutsumatta. Taloilla oli yhteisiä koneita, kuten perunanistutuskoneita ja viljelykoneita. Naapureissa käytiin erilaisissa talkoissa auttamassa tarvittaessa, joskus niihin tuli myös kauempaa sukulaisia. Talkoissa vierähti päivä tai pari, joskus talkooväki jäi myös yöksi isäntäväen luokse. Illalla lämmitettiin talkoosauna ja talkooväelle tarjottiin ruokaa. Heinätalkoot ja perunatalkoot olivat yleisiä, viljankorjuussakin naapurit auttoivat toisiaan. Heinätalkoista muistellaan, kuinka rajamiehiä varten oli jätetty heinähangot pellolle, jotta ohi kulkiessaan hekin heittivät heiniä seipäälle. Eräissä heinätalkoissa putosi 4-vuotias Heljä korkean heinäkuorman päältä riihen sisällä ja loukkasi jalkansa. Hänet vietiin Suoveräjän Amalian luokse, joka laittoi sijoiltaan menneet jäsenet paikoilleen. Hän oli kuuluisa jäsentenkorjaaja. Matonkuteetalkoita pidettiin naisten keskuudessa paljonkin, niissä leikattiin urakalla matonkuteita kutomuksia varten. Kotosen Anna eli Anukka **Hiivaniemessä (48)** kutoi pellavaisia pöytäliinoja keittiössään ja hänen kangaspuitaan lainasivat muutkin kyläläiset.